

Posudek vedoucího magisterské diplomové práce:

Olga ŠIKOVÁ. Ohlasy českého sedláka Františka Jana Vaváka na význačné politické změny a události z pohledu Pamětí se zřetelem na dobu panování císařovny Marie Terezie. FHS UK Praha 2006. stran 300.

Předkládaná práce vychází z poměrně širokého okruhu literatury a z rozboru významné části rozsáhlého pramenného textu (Pamětí Františka Jana Vaváka). Svůj rozbor Vavákova textu autorka uvozuje metodickým výkladem a výkladem o obecných okolnostech (povaha selství, osvícenský postoj k lidu a pod.). Po té následuje pasáž zabývající se vlastním pramenným textem ve smyslu vyjmenování a přetlumočení z autorčina hlediska relevantních pasáží Pamětí. Nakonec je položena analytická část.

Na jedné straně je nutné předloženou práci označit za velmi sympatický a s podrobnou pečlivostí provedený pokus o průnik do myšlení F.J.Vaváka. Autorka v práci prokazuje způsobilost uchopit pramenný text kriticky. Olga Šiková tak např. sleduje důvody Vavákova psaní (např. s.234), vyslovuje se (domnívám se, že adekvátně - s.235) k tomu, zda jsou Pamětí v pravém slova smyslu egodokumentem. Právě tak lze i říci, že si autorka umí drobnohledně povšimnout významných maličkostí ve Vavákově výkladu a využít je k úvahám o jeho postojích či povaze jeho myšlení (příklad rozbor na s. 252-256 stran zázraků a kultu svatých).

Na druhé straně je však nutné říci, že práce má na mnoha místech aditivně excerpční charakter. Autorka ze studovaného pramene i z použité literatury přejímá rozsáhlé pasáže textu či výklad, klade je za sebe, aniž by prováděla jejich podrobnější analýzy. V případě Vavákových Pamětí je tento nedostatek napraven na jiných místech práce. V případě sekundární literatury však postrádám v práci snahu vyčíst z těchto výkladů určité základní teze toho kterého autora a tyto teze pak buď explicitně označit za součást *interpretačního rámce*, v němž se autorka chce pohybovat, nebo za *hypotézy*, jejichž platnost chce svým rozбором Vavákova textu diskutovat. Domnívám se, že magisterská diplomová práce, chce-li aspirovat na výborné hodnocení, nemůže takovéto postupy postrádat.

Jako vklad do diskuse při ústní části obhajoby kladu na tomto místě jako příklad několik poznámek a otázek:

Olga Šiková říká, že cílem práce je *rekonstruovat* svébytný Vavákův pohled na dobu panování Marie Terezie (např. s. 234, pravda dále specifikuje, že jde předně o selské reformy, náboženství a pod.). Není však právě tento velmi široce založený záměr práce původcem problému, o němž zde mluvíme? Nebylo by vhodnější si stanovit explicitním výčtem určitý počet (analytických) kategorií, na něž by se měl soustředit vlastní

rozbor? Má, lze se totiž ptát, dějinný aktér vůbec nějaký náhled *doby* (jako holistické kategorie, jako celku) v níž žije? Není pak snaha tento pohled *rekonstruovat* vlastně zavádějící, neboť chce rekonstruovat něco, co v aktérském vědomí nebylo?

- Na s.234-235 autorka zvažuje důvody, které vedly Vaváka k jeho zápisům do Pamětí. Není však zcela jasné, zda jde o apriorní badatelskou hypotézu či o konstatování zjištěných skutečností? Nebylo by možné tyto teze ověřit například porovnáváním Vavákova textu s Krameriovými Novinami (jsou dnes dostupné již elektronicky)?

- Za cenné považuji a souhlasím s tím, co říká Olga Šiková o Vavákově zacházení/nezacházení s termínem osvícenství, resp.jeho různojazyčnými obdobími (236-237). Otázkou však je, jsou-li na dalších stránkách rozebírány jeho "postoje" k "osvícenským" reformám (s.237-242), včetně upozornění např. na ne zcela příznivé hodnocení rušení pastvišť, zda byly tyto reformy v 18. století *vsutku presentovány jako "osvícenské"*, nebo zda je dnes jako takové označují historikové, kteří jim "osvícenskost" *přiřkli až ex post*?

- Při rozboru Vavákova líčení událostí spjatých s hořickou zázračnou vodou (s. 252-253) si autorka například správně všímá Vavákova historického kriticizmu (Vavák zpochybňuje část lidové "legendy", zdůvodňující zázračnost hořického pramene - z kronik dokládá, že v Hořicích nikdy klášter nestál). V tomto bodě by stálo za to vztáhnout Vavákův postoj k tomu, co se dnes běžně píše o proměně historického povědomí a vědomí o správné historické metodě ve vzdělaných vrstvách osvícenců Dobnerem počínaje. Stálo by pak třeba za to, zamyslet se nad okolností, že zatímco v tomto bodě je Vavák s to, sledovat svým způsobem kritické myšlení (raně)osvícenských intelektuálů, avšak není toho již schopen pokud jde o zázraky a svatojánskou tradici (s. 253-256) - na myslí mám nejen kriticizmus Dobrovského, ale i osvícensko-katolický postoj Krameriovův. Stálo by za to zkusit promyslet okolnosti tohoto rozdílu.

- Právě tak Vavávkova prvá zmínky o lidech, kteří se více drží Luthera (a. 252) a tudíž se posmívají pověrám spojovaným s hořickou vodou, je nejen zajímavá proto, že je patrně prvou zmínkou o luteránech u Vaváka (jak Olga Šiková upozorňuje), ale i proto, že nám umožňuje klást si otázku, jak to vlastně bylo s tajností "tajných nekatolíků"?

Tyto otázky k dílčím problémům otevírají cestu k otázce obecnější: Nebylo by možné učinit pokus o zformulování jakési obecné charakteristiky Vavákova myšlení z 60.a 70. let 18. století a následně tento obraz (a) jednak porovnat s jeho myšlením pozdějším (změnilo se svým charakterem nebo ne?), (b) jednak se jej pokusit typologicky zařadit na základě literatury, která se vyjadřuje o povaze selkého náboženského, politického, hospodářského a pod. myšlení (např. Richard van Dülmen, Josef Petráň, František Kutnar, Jaroslav Čechura, Zdeněk R. Nešpor a další)? Právě to, že v práci postrádám soustavnější snahy o řešení takovéto otázky, musím, přes všechny sympatie, které ve +mě práce vyvolává, a přes uznání jejích nesporných kvalit, svůj

posudek vést k níže položenému závěru.

Závěrem: Předkládaná práce je po mém soudu svým rozsahem a pečlivostí pročtení pramenného textu *úctyhodná*, avšak postrádám v ní větší přítomnost *analytické roviny*. Z tohoto důvodu ji *doporučuji k obhájení*, navrhuji však její hodnocení okolo *65-70% bodů z možného bodového maxima*, tj. hodnocení na pomezí mezi velmi dobře a dobře.

Jan Horský

V Praze 8. srpna 2006